

עטרת שלום

עלון שבועי שע"י מוסדות קאמרגא בארה"ק – בנושאים כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

רח' ארזי הבירה 48 ירושלים

ראש השנה – יום הקדוש – פרשיות נצוי"י

עטרת ראשנו

דברי תורה מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

אתם נעבים היום כלכם לפני הוי"ה אלהיכם ראשיכם שבטיכם זקניכם וְשִׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ יִשְׁרָאֵל (כט ט).

איתא בזה"ק (ח"ב לב): היום מרמו על יומא דראש השנה. ועוד איתא בבעל הטורים וז"ל: 'נעבים' כדרך שנאמר בסני' 'ויתעצבו בתחתית ההר' (שמות יט ז), בו בלשון אמר כאן 'אתם נעבים'. צריך להבין מה ענין קבלת התורה לראש השנה.

ואפשר לומר דזה כמבואר ממרן הארז"ל בשער הכוונות (דרושי ראש השנה דרוש א) וז"ל: הגה נודע, כי ביום ראש השנה הראשון נברא אדה"ר, ויום ר"ה של בריאה העולם היה ביום ו' כנודע, והגה אם אדה"ר היה נמנע מן הוונע ביום ההוא, וגם מן החטא, והיה ממתין עד ליל שבת, היו כל העולמות כתקנם כמבואר ענין זה בדרושינו אצלנו בחטא אדה"ר, אבל יען חטא בעצת הנחש הוא ואשתו, והנחש בא על חוה והטיל בה וזהמה קודם שנודווגו אדם וחוה, ומחמת כן יצאו קין והבל אחר הוונע דארם וחוה מעורבים טוב ורע, ולפי שחטא ואכל מעין הדעת טו"ר, עבירה גוררת עבירה, וגרמה לו להזדווג ביום ה' עם אשתו שעדיין היה חול, ולא המתין עד ליל שבת שהוא קדש, אבל ע"י שאדה"ר הקדים וזווג ביום החול שאז היה יום ר"ה דינא קשיא ותקיפא, לכן גרם אל זו"ן שיתאחר וזווג עד יום שמיני עצרת, כדי שבהמשך הימים אשר בינתיים יתמתקו הדינין הקשים אשר בו ובנוק', כי ר"ה הוא בחינת שמאלו תחת לראשי עד יוה"כ, וכיוה"כ האירו ונתמתקו הדינים ההם ע"י אימא עילאה, ובחג הסוכות בחינת וימינו תחבקני, וביום שמיני עצרת אז הוא זוג ממש עכ"ל.

והביאור בזה דהנה כבר ביארנו כמ"פ, שורש פגם חטא עה"ד, שהיתה פגם בכל הבריאה כולה, שנברא בלי שום תערוכת רע, רק כולה בשלימות הטו"ב שהוא בני' שם אהו"ה היוצא מר"ת של הפסוק א'ת ה'שמים ו'את ה'ארץ, שעל ידו נברא העולם, הנקרא בספר הוהר הקדוש (ח"א רנא). גושפנקא דחתים ביה שמיא וארעא, כמ"ש בכל יום מששת ימי בראשית 'כי טוב', וע"י חטא עה"ד שכתוב בה 'ותרא האשה כי טוב העץ למאכל' (בראשית ג ו) נתערבה בכל הבריאה כולה טוב ברע, ונפגמה בחינת הטוב שעל ידה נברא העולם.

אבל ע"י קבלת התורה נתקן פגם חטא עה"ד, כמו שאמרו חז"ל (שבת קמז). שישראל שעמדו על

הר סיני פסקה וזהמתן. וגם אמרו חז"ל (עבודה זרה י"א:) אין טוב אלא תורה, שנאמר 'כי לקח טוב נתתי לכם תורתני אל תעזבו' (משלי ד ב). שע"י קבלת התורה מתבררים חלקי הטוב מהרע, ולזה נשלם תיקון חטא עה"ד ביום שמיני עצרת, כי אז הוא זמן שמחת תורה על גמרה של תורה, וע"י זה מתבררים כל הטוב של כל הבריאה כולה, ואז נעשה היחוד השלם ע"י התורה, וכמ"ש (תהלים כט יא) 'הוי"ה עז לעמו יתן הוי"ה יברך את עמו בשלום'.

וזדו שמרמו כאן התורה 'אתם' בני' הוי"ה פעם טו"ב, לרמו ששם הוי"ה בחינת רחמים וחסדים מתקן את הטוב של בריאת העולם, וזה נעשה בזמן 'נעבים היום' דא יומא דראש השנה, היינו שעבודת יום ראש השנה הוא להפריד הטוב מהרע ויחזור העולם לקדמותו לכולו טוב, וזהו סוד הנסירה של זו"ן הנעשה ביום ר"ה, שכא להפריד כל הדינים מהם ולהמתיקם ע"י חסד העליון של אימא עילאה, כמבואר שם בשער הכוונות (דרוש א-ח) עיי"ש. וזהו הרמז 'אתם' בני' הוי"ה פעם טו"ב, לרמו שע"י שם הוי"ה בחינת חסד ורחמים נעשה הכירור שיהיה כולו טוב.

וזדו מרמו ג"כ תיבת 'נעבים' בני' ק"ץ עה"א, לרמו לתיקון חטא עה"ד שע"י נעשה קץ הגאולה. וכמו שכתב אדמו"ר הגה"ק רבי שלום מקאמרגא וזה"ה בספה"ק מעשה שלום, שבגלות מצרים היו צריכים להיות בני ישראל ארבע מאות שנה, ורק מפני ש'לא יכלו להתמהמה' (שמות יב לב) אף רגע אחד, שאם היו מתעכבים עוד, היו נכנסים בנו"ן שערי טומאה, ולא היה ח"ו שום תקומה, כמבואר בספה"ק חסד לאברהם (מעין ב נה נו), ולכן לא היו שם רק כמנין רד"ו שנים, ולכן אנו צריכים לתקן בגלות המר את הק"ץ שנים הנתרות, שהוא כמנין צפ"ד, מחמשה גבורות המנצפ"ד שצריכים להמתיקן.

היום עה"א בני' שם אדני' בחינת תיקון המלכות הנתקן ביומא דראש השנה ע"י שממליכים את הקב"ה, כמו שאמרו חז"ל (ראש השנה לד:) אמרו לפני מלכות כדי שתמליכוני עליכם.

כלכם בני' שם מ"ה אדני' בחינת יחודא תתאה ו"ה משם הוי"ה שניתקן ע"י תורה ומצוות,

בס"ד, עש"ק פרשת נעבים
כ"ז אלול תשע"ב – שנה ג' גליון קל"ו

זמני הדלקת הנרות ומוצי"ש

ירושלים	בני ברק	ניו יורק	מונטריאל
6:10	6:25	6:48	6:51
7:21	7:23	7:45	7:49
8:02	7:59	8:17	8:21

הרה"ג מוצי"ש ר"ת
נא לשמור על קדושת הגליון

ואז יהיה לפני הוי"ה אלהיך בחינת יחודא עילאה י"ה משם הוי"ה, שיחודא תתאה יהיה כמו יחודא עילאה, כמו שכתב מרן הארז"ל (זכריה) שלעתיד לבוא יהיה שם הוי"ה יה"ה.

ולזה מפרט כאן התורה עשרה סוגי אנשים, שמרמזים לעשרה מאמרות שנברא בהם העולם, שמוזה נשתלשלו עשרה סוגי אנשים שבכל אחד ואחד יש בו תערוכת טוב ורע ע"י פגם חטא עה"ד, אבל ע"י התקון שהוא עשרת הדברות נתקנו כלם בשווה כולו טוב, כמו שאיתא בוהר הקדוש (ח"ג יב) והיינו עשרה מאמרות למעשה בראשית, ועשרה מאמרות למתן תורה. אתקלו כחדא בשקולא חדא. ובגין כך קאים עלמא.

ושלימות התקון לכל סוגי אנשים הללו מתחיל בחג הסוכות, כמו שמבואר במדרש (ויק"ד ל יב) וז"ל: 'פרי עץ הדר' אלו ישראל, מה 'אתרוג' זה יש בו מעט ויש בו ריח, כך ישראל יש בהם בני אדם שיש בהם תורה ויש בהם מעשים טובים, 'כפות תמרים' אלו ישראל, מה התמרה הזו יש בו מעט ואין בו ריח, כך הם ישראל יש בהם שיש בהם תורה ואין בהם מעשים טובים, 'ענף עץ עבות' אלו ישראל, מה הדס יש בו ריח ואין בו מעט, כך ישראל יש בהם שיש בהם מעשים טובים ואין בהם תורה, 'וערבי נחל' אלו ישראל, מה ערבה זו אין בה מעט ואין בה ריח, כך הם ישראל יש בהם בני אדם שאין בהם לא תורה ולא מעשים טובים, ומה הקדוש ברוך הוא עושה להם, לאבדן אי אפשר, אלא אמר הקדוש ברוך הוא יוקשרו כולם אגודה אחת והן מכפרין אלו על אלו.

היינו שבחג הסוכות מתבררים הטוב מהרע מכל אלו סוגי אנשים ומתאחדים כולם כאחד, עד שמגיע שמיני עצרת בשמחת תורה שאז נעשה הכירור בתכלית השלימות כמבואר לעיל. הקב"ה יעזור שכל אחד ואחד יהיה לו כתיבה וחתומה טובה בספרן של צדיקים נגמורים, וכל מיני השפעות טובות בכני חיי ומוזוני, ויהיה בקרוב כללות התיקון בכירור הטוב מהרע בתכלית השלימות וכל הרשעה כולה בעשן תכלה, ויהיה יום שכולו טוב, כביאת גואל צדק בב"א.

(רעוא דרעוין תשע"א לפ"ק)

עטרת פז

אמרות טהרות מרבתינו זי"ע

פרשת נצבים

וְשִׁבְתָּ עַד הוֹיִיָּה אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְּקוֹלִי כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנֹכִי מְצַוֶּה הַיּוֹם אֹתָהּ וּבְנִיָּה בְּכֹל לְבָבְךָ וּבְכֹל נַפְשְׁךָ ^(א)

כלומר שתקבל על עצמך בקבלה חזקה שכל מעשיך יהיה ע"פ תורה, עד שיהיה התשובה שהו"ה יהיה אלהיך, כלומר שהו"ה יהיה דיין שלך ביום הדין הגדול, כי אין אלהים אלא דיין (ספרי ואהתנן ג ד), ואזי ושב וקבצך וגו', על כן אחי ורעי דעו נא דבר גדול זה.

או יאמר. דהנה ידוע ממה שכתב הרמב"ם (ב"פ מהל' תשובה ה"ב), שאין די בתשובה הנגמרת תיכף בלב, כי מי יודע וישוב וניחם על המוט ויעשה תיכף הרע, לזה כתב 'ויעיד עליו ידע תעלומות שלא ישוב עוד לזה החטא לעולם'. והנה ידוע דיש אם למקרא יש אם למסורת (סנהדרין ד). ולזה הפירוש גם כאן ושבת עד כלומר בצירי עד הו"ה, שיעיד עליך ארון כל שלא תשוב עוד, ויהיה הו"ה משמש לעילא ולתתא, ועי"ז הו"ה אלהיך כלומר יומתק הדינים מאתך, והו"ה שהוא רחמים יהיה מאלהיך שהוא דיין, ועל דרך המובא לעיל, גדולה תשובה שמקרת גור דינו של אדם ^(ר"ה יז).

ונחזור לענינו, היוצא מפשוטי כוונת התקיעות, המרמז על שני מיני תשובות שבין אדם לחבירו, דהה מעורר קול שופר כמו שאין בו גול, כך יראה שלא יהא גול תחת ידו. וכן שמיעת קול שופר מרמז לתשובה, אשר מקורו באזנים שהוא תשובה (ישעיהו י ו). ולשני כוונת האלה הוהיר אותנו השם, ושבת עד הו"ה אלהיך הוא בדברים שנוגע בינו לבין קונו, ושמעת בקולו זה תקיעות שופר, שיעורר אותך ג"כ שתשוב כמה שבינך לבין חבירך, ומצינו כיצא בזה דרשו רבותינו (תנחומא ושלה ב) על פסוק 'והו"ה נתן קולו לפני מחנהו' (ויאל ב א) דרשו על תקיעות שופר.

ככל אשר אנכי מצוך היום נראה ע"פ שנתנו לנו חכמינו עצה להשב, שלא יפול לבו עליו, שיהיה בעיניו כאלו היום נולד, וישכח כל מה שעשה עד אותו יום, ו"ל הכל בו (פ"ו) ביום ההוא ישלך האדם מעליו כל פשעיו אשר עשה, ויעשה עצמו כאלו

ראש השנה

אמרות טהרות מרבתינו זי"ע

איתא במסכת ראש השנה (טו). אמר רבי יצחק, למה תוקעין בראש השנה, למה תוקעין רחמנא אמר תקעו, אלא למה מריעין, מריעין, רחמנא אמר זכרון תרועה, אלא למה תוקעין ומריעין כשהו יושבין ותוקעין ומריעין כשהו עומדין, כדי לערנב השטן.

והנה מורינו הקדוש מוה"ר יעקב יצחק מלובלין זצלה"ה, פירש הדברים עפ"י גודל קדושת סדר עבודתו, שרבי יצחק היה שואל כוונת התקיעות, והשיב לו שעיקר הכוונה העודפת על כל הכוונות הוא, כאשר ציונו אלהינו, כלומר לעשות נחת רוח לרצונו ית"ש, והשיב לו כוונת התקיעה הוא 'רחמנא אמר תקעו' כלומר שניחד מעשינו אליו ית"ש, והנה מה מתקו דברי קדשו בזה.

אבל לא זכינו לשמוע יתר דבריו, לזה באנו ללמד בעקבותיו הקדושים, שרבי יצחק שאל כוונת התקיעה, והשיב לו 'רחמנא אמר תקעו' כלומר, דידוע עפ"י מה שגילה לנו מורינו האר"י הקדוש (פ"ע שער השופר פ"א), כמה מיני מיתוקים לשמות אלה"ם שבשופר כידוע למעיין. וזה אמר, כלומר, שיעשה משמות אלה"ם שעולה ש', דהיינו במילוי אל"ף למ"ד ה"י יו"ד מ"ם, יעשה מיתוק שעולה 'רחמנא' שעולה ג"כ ש' עם הכולל, וזה מדויק 'רחמנא' שממדת הדין אלה"ם יעשה רחמים.

ושאל אח"כ, אחרי שבתקיעה מהפכין מדת הדין לרחמים 'למה מריעין', כלומר בקש מאתו שידוע לו כוונת התרועה, ולזה השיב לו דרך כלל כוונת התקיעות, דהנה גילה לנו מורינו האר"י זצ"ל (שם פ"ג). דהלכה כשימט ריב"א וריב"ם (תוס' ר"ה לז: ד"ה שיעור) דשיעור תרועה הוא ט' טרמטין, ושיעור תקיעה הוא בתרועה. וגילה לנו הרז הגדול, לתקוע מאה קולות כמו שמבואר בירושלמי (בבבא ב ספרי הערוך ערך ערב, ושם בתוס'), וכך כל הקולות מעלה תשע מאות טרמטין, וחלק אותן רבינו לתקוע בסדר הישיבה שלשים קולות, שהם ר"ע טרמטין, לבטל יצר הרע דעבודה זרה, ושלישים קולות בתפלה דלחש, לבטל יצר הרע הגילוי עריות, ושלישים קולות בתפלה דקול, לבטל יצר הרע דשפיכות דמים, ועשרה קולות בקדיש קודם התקבל אחר התפלה דקול תיכף עשרה קולות, לבטל היצר הרע דלשון הרע, וכך כל הטרמטין הוא תשע מאות. ויכוין שיומתקו ע"ג ג' אה"ה שעולה סך הכול 'זכרון תרועה' שעולה תתקס"ד, כלומר תת"ק טרמטין, וג' שמות אה"ה עם הכולל שעולה ס"ה, הרי הכל תתקס"ד, כמנין 'זכרון תרועה'. זהו כוונה א'.

עוד השיב לו כוונה ב' המרמז ב'זכרון תרועה', דהנה ידוע עפ"י רזי מורינו האר"י דשלשה שמות אלה"ם יש בתיבת שופ"ד, דהיינו ש' הוא אלה"ם במילוי יוד"ן כמו שהבאתי לעיל. ר' הוא אלה"ם ברביע א' א"ל אלה"ה אלה"ם פ"ו הוא מספר אלה"ם פשוט. ופ"ו יתמתקו ע"י שם אה"ה אחד פשוט שהוא אמצעות דמילוי השופר ש"ן ואזי ר'יש (ואמנם באות פ' יש אמצעות ולא נקח ממנו כלום). ועוד ג' אה"ה דהיינו קס"א קנ"א, ואה"ה פשוט, עם כ"ד אותיותיהם, דהיינו שבשני המילויים הנ"ל יש עשרים אותיות, וארבע אותיות בשם פשוט של אה"ה, שעולים ס"ה של מילוי שופ"ד כמבואר הכל באר היטב בדברי קדשו של מורינו האר"י הקדוש, ונמתקין הדינים בשרשם, והיינו ש"ן ואזי פא' ריש', ועולה סך הכל, דהיינו שופר עם המילוי הממתק דיני אלה"ם דשופר עולה תתקס"ד, שהוא כמנין 'זכרון תרועה' כמבואר לעיל. והוא תהלה לאל כפתור ופרח. (זכרון דברים מרבינו אלכסנדר מקאמרנא)

יום הקדוש

אמרות טהרות מרבתינו זי"ע

פירוש תפלת 'חביאנו על ידו תחת כנפי השכינה'

איתא בספר הקדוש בני יששכר (מאמרי חדש תשרי - מאמר ח) וז"ל: נוהגין לומר בתפלת נעילה, וכן בעשרת ימי תשובה, יחביאנו על ידו תחת כנפי השכינה. והוא לפלא בעיני, כי תחת כנפי השכינה הוא רק נשמות הגרים, מה שאין כן נשמות ישראל על כנפי השכינה. ושאלתי את פי כבוד מחותני הרב הקדוש המקובל מהרצ"ה מוירדיששוב זצוק"ל, ואמר שנוכל לפרש הכונה על צל הסוכה, אשר מצותה אחר יום הקדוש, צילא דמהומנותא. ורבינו הגה"ק קוה"ק רבי יצחק יהודה יחיאל מקאמרנא זצוק"ל מיישבו בספרו הקדוש זוהר חי (ח"א דף לט. ובהכל הברכה בעתק דף עא): וז"ל: מה שאנו מתפללים יחביאנו על ידו תחת כנפי השכינה כי זה מיידי אחר פטירת אדם, אזי גרים כולוהו עלאין תחות גרפי דשכינתא (זוהר ח"א יג:). אבל ישראל נצדיין בצרור החיים, ואנחנו מבקשין שבעולם הזה נזכה שחביאנו תחת כנפי השכינה ויגין ויסוכך עלינו. 'תחת כנפי השכינה' במספר 'ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד'. עכ"ל.

שולחן הטהור

לקט הלכות מספר 'שולחן הטהור' וזר זהב' לרבינו יצחק אייזיק מקאמרינא זי"ע

דעת רבינו בענין אמירת היוצרות והפיוטים ברה"ה ויוה"ב

היה שלא להפסיק. והרמ"ה נשאל על זה והשיב כך: ראינו שאסור להפסיק, והרי בפירוש שנינו (ברכות יא.) במקום שאמרו לקצר אינו רשאי להאריך, ועוד שנינו (שם מ:) כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות לא יצא ידי חובתו, וכו'. וכ"כ הרמב"ם ז"ל (פ"א מק"ש ה"ז) בברכות אלו עם שאר הברכות אין אדם רשאי לפחות מהן ולא להוסיף עליהם.

וכך פסק השו"ע שם שכתב: יש מקומות שמפסיקים בברכות ק"ש לומר פיוטים, ונכון למנוע מלאמרם משום דהוי הפסק.

ומוסיף הטור להביא המנהג ודעת המתירים לומר פיוטים, שכתב: אמנם נוהגין בכל המקומות לומר בהם קרוב"ץ. וגם הראשונים אשר תקנום היו גדולי עולם כמו רבי אלעזר הקליר וחבריו. וכן כתב הראב"ד למעט או להרבות באמצע הברכה אין קפידא, לפיכך נהגו להוסיף פיוטין במאורות ובאהבה ובזולתות [פיוטים בברכת ק"ש]. גם ר"ת דחק לפרש ההיא דבמקום שאמרו לקצר וכו' כדי לקיים המנהג.

ומסקנת הטור לאיסור, שכתב: ומכל מקום טוב ויפה הדבר לבטלה למי שאפשר, כי היא סיבה להפסיק בשיחה בטלה בדברי הבאי, גם פירוש ר"ת שפירש לקיים המנהג לא ישר בעיני אדוני אבי הרא"ש ז"ל.

הרמ"א קיים המנהג לומר פיוטים, שכתב: ויש אומרים דאין איסור בדבר, וכן נוהגין בכל המקומות לאמרם.

רבינו בשו"ט (סימן סח ס"א) כתב: מרן האר"י בימים נוראים שהיה מתפלל בין האשכנזים, היה אומר כל הפיוטים של ברכות ק"ש, ופסק שאין בזה הפסק, [כדאיתא בפע"ח (שער הק"ש פ"א) בענין פיוטים שנהגו האשכנזים לומר, היה נוהג מורינו זלה"ה לומר, והיה אומר שאין בהם שום הפסק, כי הכל הולך אחר החיתום, והואיל ומסיימים מעין הברכה, לא הוי הפסק]. ובפרט שכולם נתקנו ברוח הקודש, והיה משבח כל פיוטי אשכנז של כל השנה, [כדאיתא בפע"ח בהקדמת שער התפלה], ופסק שאין בזה הפסק, ויכול לאמרם בכל הזמנים.

ונשנה הדבר בשו"ט (סימן קיב) שכתב: מענין הפיוטים של אחינו בני אשכנזים, מרן האר"י היה אומר כשהיה מתפלל בק"ק אשכנזים כל היוצרות וזולת ופיוטים שחברם הקליר ורבינו שמעון הגדול וכיוצא, ובאמת הכל נתחבר ברוח הקודש כפי ששמעו ממלאכי מעלה, וכו', ולכן בימים נוראים היה מרן מתפלל בק"ק אשכנזים והיה מתפלל נוסח אשכנזים ואומר הפיוטים ויוצרות כסדר.

ובשו"ט (שם ס"ב) הוסיף וכתב: מרן הקדוש הריב"ש נהג שלא לאמרם [הפיוטים בברכת ק"ש], ומחמת זה נתפשט המנהג בינינו [דהיינו בעולם] שלא לאמרם [הפיוטים בברכת ק"ש]. ורבינו הקדוש מ"ה אלימלך מליזענסק נהג לאמרם בראש השנה ויום הכיפורים מהטעם שמרן האר"י אמרם באותו הפעם, וכך מנהיגו ברה"ה ויוה"ב לאמרם [הפיוטים בברכת ק"ש] מטעם הזה [שמרן האר"י ומ"ה אלימלך מליזענסק אמרו].

הפיוטים של תפלת שמר"ע

איתא בגמ' (ברכות לד.) אמר רב יהודה, לעולם אל ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות, אלא באמצעיות. דאמר רבי חנינא ראשונות דומה לעבד שמסדר שבח לפני רבו, אמצעיות דומה לעבד שמבקש פרס מרבו, אחרונות דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו.

וכתבו התוס' (ד"ה אל) פי' ר"ח ורבינו האי דוקא ליחיד אבל צרכי צבור שואלין, ולכך אנו אומרים זכרנו וקרובץ ויעלה ויבא בהם, ותדע דדוקא יחיד קאמר שהרי עיקר ברכות אחרונות צרכי צבור הם. וכ"כ הרא"ש (שם סימן כא) אמר רב יהודה לא ישאל אדם צרכיו לא בשלש ראשונות ולא בשלש אחרונות. ופר"ת ור"ח ז"ל דהיינו דוקא צרכי יחיד אבל בצרכי רבים שרי, דהא כולהו ג' אחרונות צרכי צבור ניהו, ועם מה שעבד מסדר שבחו לרבו יכול לשאל צרכי צבור דשבח וכבוד הוא לרב שהרבים צריכין לו.

בענין הפיוטים יש שני סוגי פיוטים ושני דינים בזה. יש פיוטים שאומרים בברכת ק"ש והוא הנקרא 'יוצרות' מלשון יוצר אור. ויש פיוטים שאומרים בברכת שמר"ע. ושני דינים בהם כדלהלן.

פיוטים [יוצרות] בברכת קריאת שמע

איתא בברכות (יא.), וזה לשון המשנה: בשחר מברך שתיים לפנייה ואחת לאחריה, ובערב שתיים לפנייה ושתיים לאחריה. אחת ארוכה ואחת קצרה. מקום שאמרו להאריך, אינו רשאי לקצר. לקצר, אינו רשאי להאריך. לחתום, אינו רשאי שלא לחתום. ושלא לחתום, אינו רשאי לחתום.

ואיכא כמה פירושים מרבתינו הראשונים בביאור דברי המשנה. הרמב"ם והרע"ב פירשו 'אחת ארוכה ואחת קצרה' אשתים שלפניה קאי, יוצר אור ארוכה, שפותחת בברוך וחותמת בברוך, וכן מעריב ערבים. אהבה קצרה, שחותמת בברוך ואינה פותחת בברוך. הרי שלמדו 'אחת ארוכה' שפותחת בברוך וחותמת בברוך, 'אחת קצרה' שחותמת בברוך ואינה פותחת בברוך.

רש"י (ברכות יא.) פירש דברי המשנה 'אחת ארוכה ואחת קצרה' אשתים לאחריה דערבית קאי, ארוכה אמת ואמונה, קצרה השכיבנו. ותמה התוס' (שם ד"ה אחת) דהשכיבנו נמי ארוכה הרבה והביא ראיה לזה דבתוספתא חשיב לה בהדי הקצרות, ועוד הקשה דפעמים מאריכין בהשכיבנו ופעמים מקצרין באמת ואמונה ע"ש. ותירץ ר"ת דהכל קאי האמת ואמונה, 'אחת ארוכה ואחת קצרה' כלומר בין יאריך בה בין יקצר בה, והביא דוגמא לזה מגמ' יבמות (מא.) אחת ארוסות ואחת נשואות אחת בתולות ואחת בעולות. וכוונת התוס' ביאר רבינו יונה על הר"ף (ה) דפירוש 'אחת ארוכה ואחת קצרה' ר"ל שאם ירצה יאריך בהם ואם ירצה יקצר בהם, 'אחת ארוכה' ר"ל בין ארוכה בין קצרה, ודומה לזה מאי דאמרינן (יבמות מא.) אחת בתולות ואחת בעולות, ומה שאמרו 'מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר' אינו חוזר לראש [המשנה] אלא מילתא באפי נפשה היא, שהברכות שהן ארוכות כגון קידוש והבדלה אין לו לקצר ממטבע שלהן כלום, 'ומקום שאמרו לקצר' כגון ברכת בורא פרי הגפן וכיוצא בה אין לו להאריך בהם. ומה שאמר אח"כ 'לחתום אינו רשאי שלא לחתום' הוא פירש מה שאמר תחלה מקום שאמרו להאריך אינו רשאי לקצר, ור"ל ברכה שהיא ארוכה וצריכה חתימה אינו רשאי לקצר כלל מהמטבע כולה, מפני דאם יקצר לא יצטרך לחתום בה, ואינו רשאי שיעשה בענין שלא לחתום, וברכה שהיא קצרה ואין לו לחתום בה, אינו רשאי הוא להאריך במטבע ולהוסיף בה אח"כ שאם כן יצטרך לחתום, ומקום שאמרו שלא לחתום אינו רשאי לחתום.

ולפי פירוש ר"ת פירש רבינו בפני זקן' דברי המשנה, שכתב: 'אחת ארוכה ואחת קצרה' כמו אחת בתולות ואחת בעולות (יבמות מא.), דהיינו שרשות בידו להאריך כמו שאנחנו מאריכין בהם, ורשות בידו לקצר לומר בא"י יוצר אור עד ובורא את הכל ותיכף יחתום כאמור לעושה בא"י יוצר המאורות, וכן בכל ברכות ק"ש רשות בידו להאריך בפיוטים ותפלות, ורשות בידו לקצר. אבל 'מקום שאמרו להאריך' כגון שלש ראשונות [בשמר"ע] וקידוש היום שהתיבות מנויות אחת לאחת, לא יקצר. ומקום שאמרו 'לקצר' כגון ברכות הנהנין והמצות 'אסור להאריך'. 'לחתום' כגון אלקי נשמה ותפלת הדרך והקצרה, 'ושלא לחתום' ברכות הנהנין. ורש"י (ברכות יא.) פירש 'אשתים דלאחריה דערבית קאי', [דהיינו ארוכה אמת ואמונה, קצרה השכיבנו, לכן צריך לומר] דהשכיבנו עיקר נוסחתה אינו אלא עד למען שמך. [ובזה תירץ קושיית התוס' דהשכיבנו הוא קצרה כנ"ל]. והרמב"ם (בפירושו למשניות, וברמב"ם פ"א מק"ש ה"ז ובכס"מ שם) והר"ב פירשו 'אחת ארוכה' יוצר אור וחבירו [של ערבית מעריב ערבים, שפותחת בברוך וחותמת בברוך], 'קצרה' אהבת עולם וחבירו של ערבית, דאינם פותחין בברוך, עכ"ל.

הטור (סימן סח) הביא דעת האוסרים לומר פיוטים, וזה לשונו: בענין ההפסקה שמפסיקין בברכות שמע לומר קרוב"ץ ראוי

וכן נהגו לומר זכרנו ומי כמוך ובכן בראשונות, ומטעם זה נהגו לומר קרוב"ץ בג' ראשונות. וכן ר' אליעזר הקליר ז"ל שהיה מא"י מקריית ספר ובימיו היו מקדשים ע"פ הראיה שהרי לא תיקן שום קרוב"ץ ליום שני, ויש אומרים שתנא הוא כדאמר בפסיקתא (רב כהנא פסקא כו א) כד דמיך רבי אלעזר ב"ר שמעון קראו עליו דורו מכל אבקת רוכל (שה"ש ד ו) דהוא תנא קרוב"ץ דרשן ופייטן, והוא תיקן קרוב"ץ לאומרה בג' ראשונות, ועוד שאנו אומרים יעלה ויבא ועל הנסים בג' אחרונות אלמא צרכי צבור שאני, עכ"ל.

לעומתם כתב הרשב"א (ברכות שם ד"ה הא דאמר) כתב בשם רבינו האי דשלש אחרונות הן עצמן שאלת צרכי רבים ניהו, ומיהו אעפ"כ שלש ראשונות לשבח הן אמורות ואין בהם מקום תביעת צורך לא ליחיד ולא לציבור, ולא מהוגן לרבנן אפילו מאן דאמר זכרנו לחיים באבות ומאן דאמר זכור רחמך בהודאה, ואפילו מאן דאמר בחנוכה ופורים כמו שעשית נסים לראשונים כן תעשה נסים לאחרונים, והני מילי לא רגילי במתיבתא למימרינהו, וכן כתב ג"כ בשם בה"ג, ואחר כך כתב ויש מן הגאונים שהתירו בו צרכי ציבור, וכן ודאי נראה דמאי שנא מייעלה ויבוא דאמרינן בעבודה וזכרנו לחיים איתיה נמי במסכת סופרים, עכ"ל. ובהגהות מיימוניות (פ"ו מתפלה ג) כתב בשם ר"ת דצרכי רבים שואלים, ומטעם זה נהגו לומר קרוב"ץ בשלש ראשונות, וכן הסכימו רבינו יוסף ורבינו אליהו הזקן והקליר שהיה תנא ועליו יש לסמוך, וכן נהגו כל רבותינו והתירו לומר זכרנו ומי כמוך, ודלא כהלכות גדולות שכתבו דאית מרבנן שנהגו דלא למימר זכרנו בראש השנה, אמנם על הקרוב"ץ שבג' ראשונות כתב ר"ח דלאו שפיר עבדי, ורבינו שמחה הביא מהא דאמרינן (ר"ה לב) סדר ברכות אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עמהם, אבל לא ידענו על מה אנו סומכין שאנו מפסיקין בין גבורות לקדושת השם, עכ"ל.

הרי מחלוקת הראשונים אי מותר לומר הפיוטים בשלש הראשונות בברכת שמר"ע. דלדעת התוס' והרא"ש והר"ן ועוד כמה ראשונים שמותר להפסיק ולומר פיוטים כיון שהם צרכי צבור. ויש מהראשונים שכתבו שאין להפסיק בפיוטים אפילו שהם צרכי ציבור, והוא דעה שהביא הבה"ג (ברכות סוף פ"ה) בשם אית מרבנן, וכן רבינו שמחה שהביא הגה"מ הנ"ל.

דעת הטור אעפ"י שבברכת ק"ש אסר לומר פיוטים כהנ"ל הכא בברכת שמר"ע (סימן קיב) התיר לומר פיוטים, דאחר שהביא דברי הגמ' הנ"ל ודעת ר"ת דצרכי רבים מותר כתב: ועל כן נהגו לומר קרוב"ץ בשלש ראשונות, ועוד שאומר יעלה ויבא בעבודה, אלמא צרכי רבים שרי, עכ"ל. ולא הביא כלל דעת האוסרים. ובב"י שם כתב: וכבר נתבאר בסימן ס"ח שהמנהג הנכון שלא לומר קרוב"ץ. וכן בשו"ע (סימן קיב ס"ב) כתב: אין לומר פיוטים ולא קרוב"ץ בתפלה. מדברי הב"י משמע שלהפסיק בשמר"ע ג"כ תלוי במחלוקת אם מותר להפסיק בברכת ק"ש המבואר לעיל. ודלא כהטור שהבין שאינו תלוי במחלוקת בברכת ק"ש, וכבר תמה ע"ז

הב"ח (סוף סימן סח) שהטור בברכת ק"ש הביא דעת החולקים שלא לומר פיוטים וכן נקט כמוהם, ובברכת שמר"ע לא הביא כלל את שיטת האוסרים ועוד נוקט שמותר לאמרם.

הרמ"א חולק על הב"י וכתב: ויש מתירין [לומר פיוטים], הואיל וצרכי רבים הם, וכן נוהגים בכל מקום לאמרם. והוא כדעתו שכתב בברכת ק"ש (סימן סח) שמותר לאמרם.

רבינו בשוה"ט (סימן קיב) הביא ממרן האריז"ל שאמר הפיוטים בשמר"ע כסדר וז"ל: מענין הפיוטים של אחינו בני אשכנזים, מרן האר"י היה אומר כשהיה מתפלל בק"ק אשכנזים כל היוצרות וזולת [בברכת ק"ש] ופיוטים [בשמר"ע] שחברם הקליר ורבינו שמעון הגדול וכיוצא, וכו', ולכן בימים נוראים היה מרן מתפלל בק"ק אשכנזים והיה מתפלל נוסח אשכנזים ואומר הפיוטים [בשמר"ע] ויוצרות [בברכת ק"ש] כסדר.

בזר זהב (שם סק"א) כתב רבינו: ומרן קודש קדשים ריב"ש טוב לא היה אומר יוצרות [בברכת ק"ש] שקודם התפלה [שמר"ע], וגם באמצע התפלה לא היה אומר [פיוטים] אלא אחר מחיה המתים, [כיון שהפיוטים הם באמצע הברכה], אבל באמצע הברכה לא היה מפסיק [לומר פיוטים בימים נוראים], חוץ מגשם וטל ומוספי ארבע פרשיות שהיה אומר על הסדר, [אפילו שהוא באמצע הברכה, וצריך ביאור מה שנא מהימים נוראים, אבל כך נהג]. וכו'. וכך הנהיג מורי דודי [רבי צבי מזידיטשוב] בבית מדרשו כמנהג מרן [הבעש"ט] לומר פיוטים רק אחר מחיה המתים], והמבזה שלא לומר פיוטים עתיד ליתן את הדין, אם מרן האר"י וריב"ש טוב אמרו ולא שינו האיך יהיה כח ביד איזה מאן דהוא לשנות שלא לומר [כלל] פיוטים.

ומסקנת רבינו בדין זה כתב בשוה"ט (סימן סח ס"ה) שכתב: הפיוטים של תפלת שמר"ע של ימים נוראים, ראיתי למורי דודי הקדוש מר"ה צבי [מזידיטשוב] שצוה לשליח ציבור שלא להפסיק עד אחר מחיה המתים, ויתחיל "מלוך" ויאמר כל הפיוט עד גמירא, וכן מנהיגו, וכו', וכן בכל השנה ברגלים ובפרשיות מן הראוי לומר עד מחיה המתים ויאמר הפיוטים בין ברכה לברכה והוא הנכון.

הרי מסקנת רבינו שאין להפסיק לומר פיוטים בשמר"ע עד אחר ברכת מחיה המתים, בין בימים נוראים בין במועדים ובין בארבע פרשיות וכל השנה. וטעם הדבר כיון שעד ברכת מחיה המתים הפיוטים הם באמצע הברכה, משא"כ לאחר ברכת מחיה המתים הפיוטים הם בין הברכות לפני ברכת אתה קדוש, ובאמצע ברכת אתה קדוש אין פיוטים, אלא מה שהוסיפו לתפילת ר"ה ויוהכ"פ. ועוד שהרי רבינו כתב בפני זקן הנ"ל על מקום שאמרו להאריך כגון שלש ראשונות בשמר"ע לא יקצר, כיון שהתיבות מנויות אחת לאחת, לכן גם אין להאריך בהם לומר פיוטים באמצע הברכה כיון שהם מנויות אחת לאחת, אבל בין הברכות מותר דליכא טעם זה. **יאמ"ץ**

עטרת תפארת

עובדות וסיפורים מרבתינו זי"ע

פעמים, וכן אחר תפלת ערבית, רק קודם קידוש לא אמר כלום, ולמעשה שכחו להכינו. והנה אחר נשילת ידים ראה ה'בני שלשים' כי הסכין איננו פה, ורמו להנבאי נא ורין הנבאי במהירות יתירה להביאו, ובהגיעו סמוך להשלחן נפל הסכין מידו ונשבר לחציין. ואוי נתוודע כי לא הסכימו עליו מן השמים להפקד. אחר יו"ט צוה ה'בני שלשים' לכתוב לרבינו כל המאורע. (רב חיל)

כבודו סכין לראש השנה, ואם יצליח שאחתוך בו החלה ביום הראשון של ראש השנה אזי ידע כי יפקד בבנים. ואכן עשה כן רבינו, ושלא סכין לקאסאן. בערב ראש השנה באשמורת קודם הסליחות שאל ה'בני שלשים' להנבאי אם הכין הסכין וענה הן. אחר הסליחות הודיר עוד הפעם להנבאי, כי למען השם ייזהר להכינו לסעודת הלילה, וכן במשך כל היום הוהירו כמה

רבינו הגה"ק רבי פנחס נתן מרדיק זי"ע, בן רבינו הגה"ק רבי אליעזר צבי מקאמרנא זי"ע, לא זכה לפרי בזמן, וביקש מאביו הקדוש שיברכהו בוש"ק. אמר לו אביו הקדוש כי הוא אינו יכול לעזור לו, רק אם ירצה הרה"ק בעל ה'בני שלשים' מקאסאן לעזור, אזי יושע. ובא רבינו לה'בני שלשים', ואמר לו אבי הקדוש אמר לי כי כבודך יכול לעזורני. אמר לו ה'בני שלשים', הנה ישלח לי

הנגו להודיע לקהל הקודש מתפללי ולומדי בית מדרשינו זמני התפילות של ראש השנה ויום הקדוש

ר"ה יום א'	ר"ה יום ב'	יום הקדוש
מנחה ערב ר"ה ... בשעה 6:33	מעריב ..... בשעה 7:16	מנחה .... בשעה 3:15
שחרית ..... בשעה 8:00	שחרית ..... בשעה 8:00	נעילה ... בשעה 4:34
מנחה ..... בשעה 6:10	מנחה ..... בשעה 6:20	מעריב ..... בזמן
תשלוח אחר תפלת מנחה	מעריב מוצי"ט בשעה 7:15	מעריב ..... בשעה 2:00
		כל נדרי ..... בשעה 5:16
		מעריב ..... בשעה 6:06
		שחרית ..... בשעה 7:30

המערכת מאחלת ברכת כתיבה וחתומה טובה לכל קוראינו ולכל בית ישראל